

**КРИМІНАЛЬНИЙ ПРОЦЕС ТА КРИМІНАЛІСТИКА;
СУДОВА ЕКСПЕРТИЗА; ОПЕРАТИВНО-РОЗШУКОВА ДІЯЛЬНІСТЬ**

УДК 343.14

DOI <https://doi.org/10.32844/2618-1258.2025.5.24>**ГОЛУБЕЦЬ Б.В.****РОЛЬ СУБ'ЄКТА ОТРИМАННЯ ДОКАЗІВ У ФОРМУВАННІ ЇХ НАЛЕЖНОСТІ****THE ROLE OF THE SUBJECT OF RECEIVING EVIDENCE
IN FORMING ITS BELONGING**

У статті досліджено зміст та процесуальне значення вимоги про «належного суб'єкта отримання доказів» у кримінальному провадженні. Показано, що допустимість доказу залежить не лише від способу його одержання, а й від того, чи мала особа, яка здійснювала відповідну дію, належні повноваження, визначені КПК України. Розкрито статус слідчого, прокурора, дізнавача, керівника органу досудового розслідування, слідчого судді та сторони захисту як суб'єктів збирання доказів, а також окреслено межі їхньої процесуальної компетенції. Окрема увага приділена практиці Верховного Суду щодо наслідків порушення вимог про належного суб'єкта: у деяких випадках докази визнаються недопустимими автоматично (наприклад, за відсутності належно оформленого призначення прокурора або при проведенні процесуальних дій органом поза межами підслідності); в інших випадках суди виходять із реальності уповноваження, навіть якщо воно оформлене нетипово. Доведено, що належність суб'єкта отримання доказів є гарантією дотримання прав учасників провадження і впливає на справедливість судового розгляду, оскільки визначає, чи може певна інформація стати повноцінним доказом у суді. Зроблено висновок, що забезпечення чіткої процесуальної легітиматії слідчого та прокурора, а також належного судового контролю слідчого судді, є обов'язковою передумовою стійкості обвинувачення та ефективності кримінальної юстиції.

Ключові слова: допустимість доказів, належний суб'єкт, слідчий, прокурор, слідчий суддя, сторона захисту, КПК України, судова практика.

The article examines the content and procedural significance of the requirement of “proper subject of evidence collection” in criminal proceedings. It is shown that the admissibility of evidence depends not only on the method of its collection, but also on whether the person who performed the relevant action had the appropriate powers defined by the Code of Criminal Procedure of Ukraine. The status of the investigator, prosecutor, inquirer, head of the pre-trial investigation body, investigating judge and defense party as subjects of evidence collection is disclosed, and the boundaries of their procedural competence are outlined. Special attention is paid to the practice of the Supreme Court regarding the consequences of violating the requirements of the proper subject: in some cases, evidence is automatically declared inadmissible (for example, in the absence of a properly formalized appointment of a prosecutor or when conducting procedural actions by an authority outside the scope of investigation); in other cases, courts proceed from the reality of the authority, even if it is formalized atypically. It is proven that the affiliation of the subject of obtaining evidence is a guarantee of observance of the rights of the participants in the proceedings and affects the fairness of the trial, as it determines whether certain information can become full-fledged evidence in court. It is concluded

that ensuring clear procedural legitimation of the investigator and prosecutor, as well as proper judicial control of the investigating judge, is a mandatory prerequisite for the stability of the prosecution and the effectiveness of criminal justice.

Key words: *admissibility of evidence, proper subject, investigator, prosecutor, investigating judge, defense, CPC of Ukraine, judicial practice.*

Постановка проблеми. Ефективність кримінального судочинства значною мірою залежить від дотримання правил збирання доказів уповноваженими особами. У процесуальному законі закріплено вимогу, що доказ визнається допустимим лише за умови отримання його у порядку, встановленому Кримінально процесуальним Кодексом України. Іншими словами, спосіб і суб'єкт отримання доказів повинні відповідати закону. На практиці нерідко виникають ситуації, коли докази здобуто особою, яка не мала належних повноважень (тобто неналежним суб'єктом доказування). Це породжує проблему: чи можуть такі відомості використовуватися судом, чи підлягають вони виключенню зі складу доказової бази. Оскільки справедливості судового розгляду залежить, зокрема, від того, яким чином були здобуті докази [2], питання належності суб'єкта отримання доказів є актуальним і потребує ретельного дослідження.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Проблематика допустимості доказів та належного суб'єкта їх збирання перебуває в центрі уваги багатьох науковців. Зокрема, М. М. Стоянов у своїх працях відносить належного суб'єкта отримання доказів до ключових критеріїв їх допустимості [3]. Аналіз окремих аспектів збору доказів уповноваженими особами здійснили А.-М. Ю. Ангеленюк [4] та О. В. Драган [2], які, спираючись на судову практику, висвітлили типові випадки визнання доказів недопустимими через отримання їх неналежним суб'єктом. Водночас питання правового статусу суб'єктів доказування та меж їх повноважень залишаються дискусійними, що зумовлює необхідність подальших досліджень.

Метою статті є з'ясування ролі належного суб'єкта отримання доказів у забезпеченні їх належності та допустимості, через аналіз нормативного регулювання статусу слідчого і прокурора як суб'єктів збирання доказів та судової практики щодо наслідків порушення вимог про належний суб'єкт.

Виклад основного матеріалу. Поняття належності доказів у кримінальному процесі стоїть у релвантності: відповідності доказів обставинам, що підлягають доказуванню [1]. Натомість вимога отримання доказу належним суб'єктом є передумовою його допустимості – тобто можливості використання в процесуальному рішенні суду. Кримінальний процесуальний кодекс України (КПК) встановлює, що доказ визнається допустимим, якщо він отриманий у порядку, передбаченому цим Кодексом [1]. До такого порядку належить дотримання встановлених правил слідчих (розшукових) дій та повноважень тих, хто їх проводить. Отже, належність суб'єкта отримання доказів розглядається як один із критеріїв допустимості доказів нарівні з належним джерелом, способом, формою фіксації тощо. Важливо, що недотримання цієї вимоги закон прямо пов'язує з недопустимістю доказів: зокрема, ст. 87 КПК відносить до недопустимих ті докази, що були отримані після початку провадження шляхом реалізації повноважень, не передбачених КПК [1]. Таким чином, якщо особа діяла за межами своїх процесуальних повноважень при збиранні інформації, така інформація не набуває статусу доказу.

У кримінальному процесі право збирати докази мають сторони обвинувачення і захисту, а також потерпілий (ст. 93 КПК). Сторону обвинувачення представляють уповноважені службові особи, передусім слідчі та прокурори. Слідчий – основний суб'єкт досудового розслідування – наділений повноваженнями проводити слідчі (розшукові) дії після внесення відомостей до ЄРДР та призначення його на конкретне провадження керівником органу досудового розслідування [2]. Призначення здійснюється, як правило, шляхом винесення відповідного письмового розпорядчого акта (наказу або постанови) керівника слідчого підрозділу згідно з п. 1 ч. 2 ст. 39 КПК. Слідчий діє самостійно в межах наданих йому законом повноважень і несе відповідальність за законність та своєчасність проведення слідчих дій [2]. В окремих випадках досудове розслідування може здійснювати дізнавач – посадова особа підрозділу дізнання, уповноважена розслідувати кримінальні проступки (ст. 40⁻¹ КПК). Її статус аналогічний статусу слідчого, хоч обсяг повноважень обмежений проступками.

Прокурор у формі процесуального керівництва здійснює нагляд за додержанням законів під час розслідування та може особисто проводити будь-які слідчі (розшукові) дії [2]. Прокурор наділений правом збирати докази нарівні зі слідчим (ч. 2 ст. 36 КПК) і саме він відповідає за підтримання обвинувачення в суді, тому закон покладає на прокурора обов'язок забезпечувати

законність отримання доказів. Окрім того, керівник органу досудового розслідування (начальник слідчого підрозділу) теж може виступати суб'єктом збирання доказів – але лише у випадку, якщо він особисто здійснює досудове розслідування, реалізуючи повноваження слідчого [2]. Практичне значення це має, наприклад, при створенні групи слідчих чи зміні підслідності. Оперативні підрозділи не є самостійними суб'єктами доказування, проте їхні працівники можуть залучатися до виконання слідчих (розшукових) дій за дорученням слідчого або прокурора [2]. Наприклад, оперативний співробітник поліції може бути залучений для оперативного документування злочину, але виключно на підставі письмового доручення слідчого (ст. 41 КПК).

Слідчий суддя не є учасником з боку обвинувачення чи захисту і не виконує функцію збирання доказів у розумінні ч. 1 ст. 93 КПК, тобто він не шукає, не фіксує та не вилучає фактичні дані за власною ініціативою для доведення винуватості або невинуватості особи. Основне призначення слідчого судді – це здійснювати судовий контроль за дотриманням прав, свобод і інтересів учасників кримінального провадження під час досудового розслідування, а також ухвалювати процесуальні рішення щодо клопотань сторін (ст. 26, ст. 206, ст. 234 КПК) [1]. Тобто в загальному порядку слідчий суддя не виступає «джерелом доказів». Водночас КПК передбачає низку випадків, коли слідчий суддя не просто контролює, а сам безпосередньо здійснює окрему процесуальну дію, в ході якої фіксуються відомості про факти, і ці відомості надалі вже мають статус доказу. У таких випадках суддя фактично стає суб'єктом отримання доказової інформації, але тільки в межах спеціальної процедури, прямо встановленої законом, і не виходячи за її межі.

Найхарактерніший приклад – допит свідка або потерпілого в порядку ст. 225 КПК [1]. Йдеться про так званий допит у судовому засіданні на стадії досудового розслідування, який проводиться слідчим суддею за клопотанням сторони обвинувачення або захисту, якщо існує ризик неможливості допитати цю особу пізніше під час розгляду справи по суті в суді (наприклад, через тяжкий стан здоров'я, можливий від'їзд за кордон, загрозу життю чи впливу на неї). У такій ситуації слідчий суддя фактично забезпечує дострокове отримання і фіксацію показань у режимі, максимально наближеному до майбутнього судового розгляду: із викликом сторін, з роз'ясненням прав і обов'язків допитуваному, із можливістю ставити запитання в порядку змагальності та із технічною фіксацією засідання. Протокол і технічний запис такого допиту визнаються належними та допустимими доказами за умови неухильного дотримання процедури, встановленої ст. 225 КПК, оскільки вони отримані безпосередньо суддею у процесуальній формі, яка гарантує дотримання прав сторін і мінімізує ризик спотворення змісту показань (supreme.court.gov.ua). Тобто, хоча слідчий суддя і не «збирає» докази у звичайному сенсі, результат цієї спеціальної слідчо-судової дії стає доказом у матеріалах провадження й може бути досліджений судом під час розгляду обвинувального акту.

Окрім слід розкрити статус сторони захисту. Підозрюваний і його захисник згідно з ч. 3 ст. 93 КПК мають право збирати докази. На практиці це означає, що захист може ініціювати витребування та одержання документів від органів державної влади, органів місцевого самоврядування, підприємств, установ, організацій незалежно від форми власності; звертатися по копії рішень, висновків, довідок; отримувати на добровільній основі пояснення від фізичних осіб; залучати спеціалістів та експертів для проведення досліджень і підготовки висновків. Такі дії спрямовані на формування альтернативної доказової бази, яка може спростовувати версію обвинувачення або підтверджувати обставини на користь підозрюваного. Водночас захист за своєю природою не наділений владними повноваженнями примусу. Адвокат чи підозрюваний не можуть, наприклад, провести обшук, примусово вилучити річ, допитати особу в статусі свідка під загрозою кримінальної відповідальності за відмову від давання показань чи за завідомо неправдиві показання, накласти арешт на майно тощо. Це принципова межа між процесуальними можливостями сторони обвинувачення (слідчого, прокурора) та сторони захисту.

Через відсутність примусових інструментів постає питання про те, чи можуть матеріали, зібрані стороною захисту, бути використані як докази. КПК виходить з того, що можуть, але за умови дотримання вимог закону щодо способу їх одержання. Якщо, наприклад, власник предмета добровільно передає його захиснику, і ця передача належно зафіксована, то відповідний предмет може бути визнаний речовим доказом. Якщо особа добровільно надає адвокату пояснення про певні фактичні обставини події, такі пояснення можуть бути подані суду й досліджені як джерело доказової інформації. Якщо адвокат замовляє фаховий висновок експерта (спеціаліста) – цей висновок може бути заявлений стороною захисту як доказ, за умови що дотримані вимоги до компетентності особи, методики дослідження та процесуальної форми залучення. Тобто

«допустимість» у цьому випадку опирається не на владні повноваження, а на добровільність і законність способу отримання кожного конкретного відомості або об'єкта.

Вимога «належного суб'єкта збирання доказів» у класичному розумінні насамперед стосується офіційних учасників провадження, яким держава надала повноваження проводити досудове розслідування: слідчого, прокурора, детектива відповідного органу досудового розслідування. Саме від них очікується, що докази будуть зібрані у спосіб і формі, визначених КПК, із дотриманням прав людини і процесуальних гарантій, і тому такі докази матимуть презумпцію належності та допустимості. Слідчий суддя у цю систему вписується як процесуальний гарант і арбітр, який у виняткових передбачених законом ситуаціях сам фіксує фактичні дані так, щоб вони могли бути безпосередньо використані судом при ухваленні вироку. Сторона захисту теж збирає докази, але її діяльність базується не на примусі, а на ініціативі та згоді, через що питання належності тут вирішується не стільки через статус суб'єкта, скільки через спосіб одержання конкретних відомостей і можливість їх перевірки в подальшому судовому розгляді.

Правовий статус слідчого та прокурора як суб'єктів доказування потребує окремого пояснення, оскільки саме ці особи наділені державою владними повноваженнями щодо збирання доказів, фіксації фактичних даних і подальшого їх процесуального оформлення. Слідчий відповідно до ст. 40 КПК України є посадовою особою органу досудового розслідування, яка здійснює досудове розслідування кримінальних правопорушень, провадить слідчі (розшукові) дії, негласні слідчі (розшукові) дії (якщо уповноважений), забезпечує належне оформлення матеріалів та збір доказів. Прокурор відповідно до ст. 36 КПК України здійснює процесуальне керівництво досудовим розслідуванням, погоджує або ініціює проведення окремих процесуальних дій, звертається до слідчого судді з клопотаннями про застосування заходів забезпечення кримінального провадження, а також підтримує публічне обвинувачення в суді. Тобто і слідчий, і прокурор належать до кола «належних суб'єктів» збирання доказів, адже вони діють не від власного імені, а від імені держави і за процедурою, прямо описаною у КПК.

Разом з тим повноваження слідчого не є абстрактними. Вони не виникають автоматично тільки тому, що особа обіймає посаду слідчого в певному органі. Для того, щоб конкретний слідчий був уповноважений здійснювати досудове розслідування у певному кримінальному провадженні, має бути процесуальне рішення керівника органу досудового розслідування про визначення цього слідчого у провадженні. На практиці це зазвичай робиться у формі постанови або наказу керівника слідчого підрозділу. Відповідний документ долучається до матеріалів кримінального провадження, і саме він фіксує момент, з якого конкретний слідчий набуває процесуальної компетенції діяти у цій справі. Це важливо для подальшої оцінки допустимості доказів: якщо особа проводила обшук, допит, огляд місця події чи інші слідчі (розшукові) дії до свого офіційного визначення як слідчого у цьому провадженні, виникає аргумент для сторони захисту, що такі дії вчинені «неналежним суб'єктом», а отже одержані результати не відповідають вимогам допустимості доказів.

Однак проблема не завжди у змісті повноважень, а часто у формі їх документального оформлення. В судовій практиці неодноразово порушувалось питання: чи є автоматично недопустимими всі докази, якщо у матеріалах провадження відсутня постанова про визначення конкретного слідчого? У Постанові ККС ВС від 25.08.2021 у справі № 663/267/19 сторона захисту у касаційній скарзі стверджувала, що слідчий фактично діяв без повноважень, оскільки не існувало постанови про його призначення, і як наслідок – усі зібрані цим слідчим докази мають визнаватися недопустимими [5]. Тобто захист намагався поставити під сумнів не спосіб отримання доказу (чи не були порушені, наприклад, правила проведення обшуку, допиту тощо), а статус того, хто ці дії проводив.

Верховний Суд, розглядаючи доводи, встановив, що формально у матеріалах справи дійсно відсутня постанова про призначення слідчого. Водночас у провадженні містилося письмове доручення начальника слідчого відділу, адресоване цьому ж слідчому, з яким йому доручено здійснювати досудове розслідування у відповідному кримінальному провадженні. Суд звернув увагу, що КПК України не містить імперативної вимоги виключно щодо форми «постанова» для закріплення повноважень слідчого на конкретне провадження. Ключовим є не назва документа, а його зміст: чи чітко ідентифіковано кримінальне провадження, чи вказано конкретного слідчого, чи надано йому повноваження проводити досудове розслідування саме у цій справі, чи документ виходить від компетентної посадової особи керівництва органу досудового розслідування. Іншими словами, якщо є письмовий акт керівника, який містить ці реквізити, то він розцінюється як належне уповноваження.

Позиція Верховного Суду полягає в тому, що формальна відсутність у матеріалах провадження «постанови про призначення слідчого» не є автоматичною підставою для виключення доказів як недопустимих. Суд виходить з того, що потрібно оцінювати реальну наявність процесуального уповноваження слідчого, навіть якщо воно оформлене не у вигляді постанови, а у вигляді письмового доручення керівника підрозділу. Тобто для допустимості доказу важливим є питання: чи особа, яка проводила слідчі дії, була фактично визначена керівництвом органу досудового розслідування як відповідальна за конкретне кримінальне провадження. Якщо відповідь «так», то саме по собі відхилення від очікуваної назви чи форми документа не нівелює зібрані результати. Верховний Суд прямо зазначив, що винесення рішення про визначення слідчого у формі письмового доручення не означає, що досудове розслідування здійснювалось неуповноваженою особою, і не тягне автоматичного визнання всіх доказів недопустимими з цієї підстави [pravo.ua]. Це важливий практичний орієнтир: суд не схильний скасовувати значний масив доказів лише через суто формальне порушення оформлення повноважень, якщо суть цих повноважень була надана.

Такий підхід напругу впливає і на роль прокурора. Прокурор як процесуальний керівник, згідно зі ст. 36 КПК України, несе відповідальність за законність і обґрунтованість досудового розслідування. Він організовує роботу слідчого, надає йому письмові вказівки, погоджує клопотання до слідчого судді (наприклад, про дозвіл на обшук чи тимчасовий доступ до речей і документів), може сам проводити окремі процесуальні дії, у тому числі допитувати свідків та потерпілих, якщо це необхідно для забезпечення доказової бази. Отже прокурор не є «наглядним спостерігачем», а безпосередньо бере участь у доказуванні. При цьому прокурор не лише збирає докази, а й несе обов'язок оцінювати їх допустимість ще до передачі обвинувального акта до суду. Якщо прокурор бачить, що докази отримані суб'єктом, повноваження якого викликають сумнів, або отримані з порушенням порядку, він повинен або усунути ці недоліки (наприклад, повторити процесуальну дію вже належним чином), або відмовитися від використання такого матеріалу як доказу. Ця функція прокурора відрізняє його статус від слідчого: слідчий більше зосереджений на фактичному збиранні і фіксації доказів, прокурор – на їх перевірці, «очищенні» та подальшому представництві в суді.

Інша ситуація стосується прокурора як керівника розслідування. На відміну від слідчого, призначення прокурора в конкретне провадження та створення групи прокурорів прямо врегульовано законом: рішення має оформлюватися постановою керівника прокуратури (ч. 1 ст. 37, ст. 110 КПК). Недотримання цієї процедури розцінюється судами як більш серйозне порушення. Об'єднана палата Касаційного кримінального суду у постанові від 22.02.2021 (справа №754/7061/15) вказала, що відсутність у матеріалах справи постанови про призначення прокурора (або відсутність підпису на ній) означає, що прокурор фактично не набув повноважень у провадженні [6]. Відповідно, всі докази, зібрані під його процесуальним керівництвом, визнаються недопустимими – адже вони зібрані особою, яка не мала на те законних повноважень. Такого висновку Верховний Суд дійшов у зазначеній справі, скасувавши рішення судів нижчих інстанцій саме через порушення вимоги щодо належного суб'єкта доказування. У випадку з прокурором суд застосував суворий підхід: жоден інший документ чи фактичні дії не можуть компенсувати відсутність належно оформленої постанови про призначення – її брак автоматично зумовлює «дефект легітимації» всієї зібраної доказової інформації.

Наслідки отримання доказів неналежним суб'єктом: судова практика. Судові рішення останніх років підтверджують ключову роль належного суб'єкта у формуванні доказів. Верховний Суд у постанові від 14.04.2020 у справі №761/34909/17 прямо визначив, що «поняття “належний суб'єкт” у контексті правосуддя означає, що докази, які подаються в судовому процесі, мають бути отримані від осіб, які мають право їх представляти [7]. Таким чином, найвищий судовий орган підтвердив принцип: тільки уповноважені законом суб'єкти можуть генерувати допустимі докази для судового розгляду. Якщо ж доказ отриманий від особи, яка не мала відповідного права, це ставить під сумнів його придатність для доведення винуватості.

Конкретні прецеденти ілюструють цю тезу. Так, у справі №473/3712/18 слідчий розпочав обшук ще до того, як був офіційно призначений на провадження (його залучили до справи запізно). Верховний Суд визнав дані протоколу обшуку недопустимими доказами, «оскільки повноваження на проведення слідчих дій виникли пізніше, ніж фактично їх було розпочато» [8]. Іншими словами, обшук здійснював неналежний суб'єкт – особа, яка на той момент не мала права його проводити – що автоматично зробило отримані докази неналежними. Ще один приклад: справа, у якій оперативний підрозділ без законних підстав провів негласні слідчі дії (НСРД)

не у межах своєї підслідності. Це було кваліфіковано як дія неуповноваженого органу, і результати НСРД суд визнав недопустимими доказами. Аналогічно, якщо розслідування злочину підслідного одному органу (наприклад, ДБР) фактично здійснював інший орган без належного доручення чи визначення неефективності попереднього розслідування, всі зібрані матеріали можуть бути визнані недопустимими. Об'єднана палата Верховного Суду у постанові від 24.05.2021 (справа №640/5023/19) дійшла висновку, що порушення правил підслідності під час доручення провадження іншому органу без законних підстав веде до порушення належної процедури і, як наслідок, до визнання отриманих доказів недопустимими (за ст. 86, ч. 3 ст. 87 КПК) як зібраних неуповноваженим органом [9]. Таким чином, судова практика підтверджує: недодержання вимоги щодо належного суб'єкта доказування тягне за собою “виключення” доказів із процесу, що часто унеможливує доведення обвинувачення.

Варто зауважити, що суди диференційовано підходять до різних ситуацій порушення цієї вимоги. Якщо йдеться про прямо передбачені законом випадки (як-от відсутність постанови про призначення прокурора, ведення слідства поза межами встановленої підслідності), Верховний Суд займає жорстку позицію і беззастережно визнає такі докази недопустимими. Натомість у випадках, де має місце лише формальне відхилення від процедури оформлення повноважень (як-от “доручення замість постанови” при призначенні слідчого), суд підходить більш гнучко і оцінює, чи вплинуло це на законність отримання доказів по суті. Такий підхід спрямований на дотримання балансу між вимогами процесуальної форми та інтересами правосуддя, щоб не допускати безпідставного виключення доказів, коли порушення є технічним і не зачіпає права учасників.

Висновки. Належний суб'єкт отримання доказів – це фундаментальна передумова визнання доказів допустимими у кримінальному провадженні. Тільки ті суб'єкти, яким закон надає повноваження здійснювати відповідні слідчі чи процесуальні дії, можуть збирати докази, що матимуть юридичну силу. Аналіз законодавства і практики показує, що недодержання цієї вимоги неминуче ставить під сумнів результати досудового розслідування: докази, здобуті неналежним суб'єктом, судами відкидаються. Таким чином, правило про належний суб'єкт є гарантією законності та справедливості кримінального процесу, оскільки запобігає використанню інформації, отриманої з порушенням прав людини чи перевищенням службових повноважень.

Практичне значення дотримання вимоги про належного суб'єкта підтверджується рішеннями Верховного Суду. Вища судова інстанція неодноразово скасовувала вироки через те, що ключові докази були отримані особами, які не мали на те законного права. Одночасно Верховний Суд сформулював і важливі роз'яснення, які мають спрямувати слідчу та прокурорську практику: зокрема, вказав на прийнятність певних організаційних форм (таких як призначення слідчого шляхом доручення) за умови їх відповідності змісту закону. Ці правові позиції Верховного Суду, згідно із законом, є обов'язковими для органів досудового розслідування та мають враховуватися судами нижчих інстанцій. Отже, слідчі, прокурори та інші учасники кримінального процесу повинні уважно ставитися до дотримання вимог щодо належного суб'єкта при збиранні доказів – від цього залежить успішність судового розгляду і забезпечення правосуддя.

На завершення слід підкреслити, що належний суб'єкт отримання доказів – не формальність, а запорука достовірності та легітимності доказової бази. Дотримання визначеної процесуальним законом компетенції органів і посадових осіб під час збирання доказів є необхідною умовою для реалізації принципу верховенства права. Саме тому вдосконалення правових норм та підвищення дисципліни посадових осіб у цій сфері залишаються пріоритетними завданнями, від виконання яких залежить ефективність кримінальної юстиції.

Список використаних джерел:

1. Кримінальний процесуальний кодекс України від 13.04.2012 № 4651-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#Text>.
2. Драган О. В. Належний суб'єкт як передумова допустимості отриманих доказів: судова практика. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. 2023. Вип. 79, ч. 2. URL: <https://visnyk-juris-uzhnu.com/wp-content/uploads/2023/10/37-1.pdf>.
3. Стоянов М. М. Належний суб'єкт, належне джерело, спосіб і форма як критерії допустимості доказів у кримінальному провадженні. *Актуальні проблеми держави і права*. 2015. Вип. 69. С. 245–252
4. Ангеленюк А.-М. Ю. Належний суб'єкт збирання доказів вчинення кримінального правопорушення за оцінкою суду. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. 2021. Вип. 66. С. 224–22

5. Постанова Верховного Суду від 25.08.2021, судова справа № 663/267/19.
URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/99057725>.

6. Постанова Верховного Суду від 22.02.2021, судова справа № 754/7061/15.
URL: <https://verdictum.ligazakon.net/document/95139651>.

7. Постанова Верховного Суду від 14.04.2020, судова справа № 761/34909/17.
URL: <https://verdictum.ligazakon.net/document/88904111>

8. Постанова Верховного Суду від 29.01.2020, судова справа № 473/3712/18.
URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/87365800>.

9. Постанова Верховного Суду від 24.05.2021, судова справа № 640/5023/19.
URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/97286253>.

Дата першого надходження рукопису до видання: 22.08.2025

Дата прийнятого до друку рукопису після рецензування: 10.09.2025

Дата публікації: 25.09.2025